

VERCINGETORIKS

Galija je od 2. stoljeća prije Krista bila poprište ratnih događanja i jedna od glavnih interesnih zona Rimljana. Najdublji trag u osvajanju Galije ostavio je rimski vojskovođa Gaj Julije Cezar koji ju je pokorio u roku od sedam godina. Neke ratne epizode Galskog rata za Rimljane su tekle lakše, dok su druge, kao što je Vercingetoriksova pobuna, zadale Cezaru velike probleme. Pobuna mladog Arvernjanina bila je najkritičniji dio Cezarovog galskog pohoda, a isto tako i njegova prijelomna točka jer je Cezar nakon Vercingetoriksa „utišao“ Galiju. Avarik, Gergovija i Alezija su mjesta na kojem je svojedobno najmoćnija vojska svijeta skoro pokleknula pred ujedinjenim Galima predvođenim Vercingetoriksom i tako skoro izgubila mukom stečen teritorij.

Ključne riječi: Galija; Arverni; Cezar; Vercingetoriks; Avarik; Gergovija; Alezija

1. UVOD

Gali su narod vješt u obradi metala i ratovanju koji je Rimljanima počeo zadavati probleme još od 4. stoljeća prije Krista na području sjeverne Italije. Iako su od tamo istisnuti neprestanim ratovanjem, daljnje borbe nisu jenjavale. Gali su naselili područje današnje Francuske i Belgije, a Rimljani su, vodeći svoju ekspanzionističku politiku, bili u stalnom sukobu s prekoalpskim narodom. Najpoznatiji od svih sukoba zasigurno je rat koji je vodio Gaj Julije Cezar, a koji je trajao od 58. do 51. godine prije Krista, poznat pod jednostavnim imenom Galski rat. Kada bismo nadalje radili podjelu „popularnosti“ i u Galskom ratu, laureatsku poziciju bi svakako dobila Cezarova epizoda s Vercingetoriksom, mladim Arvernjaninom koji je pod svoju vlast uspio okupiti gotovo sve Gale.

Cilj ovog rada je pokušati što bolje opisati događaje koje su prethodile Vercingetoriksovom ustanku, sam ustanak te pokušati shvatiti njegovu važnost, ali i lik i djelo ovog neustrašivog Gala.

2. ARVERNI PRIJE VERCINGETORIKSA

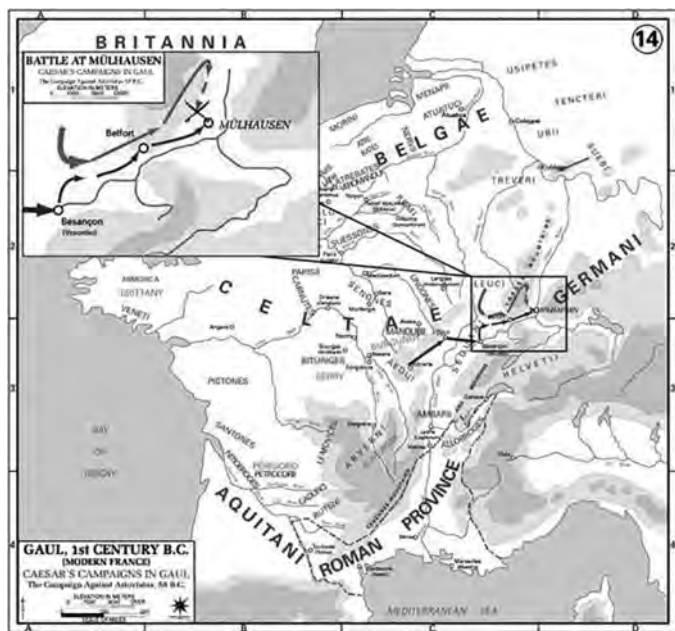
Galija obuhvaća teritorij omeđen Mediteranom i Pirinejima na jugu, Atlantikom i La Mancheom na zapadu, odnosno sjeveru te Rajnom i Alpama na istoku. Dio teritorija Galije, tj. njen središnji dio bio je pod kontrolom plemena Arverna. Arverni su naseljavali dio današnjih pokrajina Auvergne,

Haute i Basse u Francuskoj; od departmana Puy-de-Dome na istoku do Cantal na zapadu, a na sjeveru se teritorij prostirao do Moulinsa, a na jugu do Brioudea i Langeaca.¹ Arverni su kontrolirali širok prostor središnje Francuske sve do 2. stoljeća prije Krista, tj. do 121. godine kada su poraženi od Rimljana.² Rimljani su s napadima na galska područja započeli 125. godine prije Krista nakon napada plemena Salijaca na Masiliju što je Rimljanima poslužilo kao odličan izgovor za osvajanje galskog područja. Nakon pobjede rimske vojske, u sukob se uključuju i Alobrožani koji su pružili utočište zapovjedniku poražene vojske te napadaju rimske saveznike – pleme Heduanaca. Jedan za drugim i ostatak galskih plemena uključivao se u sukobe pa ni Arverni na čelu s Bituitom nisu bili izuzetak.³

Nakon pola stoljeća, Arverni sa Sekvancima oživljavaju sukobe protiv Heduanaca pozivajući Germane koje je vodio Ariovist. Taj germanski vladar nanio je više štete „prijateljskom“ plemenu Sekvanaca jer je zauzeo velik dio njihove zemlje.⁴ Njegova pobjeda je koincidirala s migracijama Helvećana koji su se željeli premjestiti iz područja današnje Švicarske bliže Atlantiku, na jugozapad Francuske. Tijekom migracije umire njihov vladar, a Ariovist biva proglašen „prijateljem Rimljana“ i nagrađen darovima. Nakon što je zauzeo dio sekvanskog teritorija, zatražio je zemlju i ostalih galskih plemena pritom nastavivši germansko naseljavanje na galska područja što je natjeralo

Cezara na akciju.⁵ Ulje na vatru zasigurno je bilo i njegovo ponašanje, bahatost i drskost prema Rimljanima što se očitovalo tijekom pregovora s Cezarom kada su Germani, unatoč suprotnom dogovoru, napadali rimsku vojsku. Nakon neuspjelih pregovora došlo je do bitke kod Alzasa koja je rezultirala germanskim porazom, Ariovist i veliki dio njegove vojske tako su 58. godine prije Krista protjerali iz Rajne (v. Kartu 1).⁶

Nakon ove pobjede Gali su isprva bili zahvalni Cezaru što ih je oslobodio germanske opasnosti dok nadolazeća zima nije pokazala pravo lice rimske pobjede. Naime, Cezar se zaputio prema Cisalpskoj Galiji i prema

Karta 1. Cezar protiv Ariovista (<https://www.westpoint.edu/history/SiteAssets/SitePages/Ancient%20Warfare/14CaesarAriovistus.gif>, 17.8.2018.)

1 C. JULLIAN 1902: 1.; usp. <https://www.britannica.com/place/france/history#ref40256> (5. srpnja 2018.).

2 <https://www.britannica.com/topic/arverni> (5. srpnja 2018.).

3 A. LINTOTT 2008: 23-24.

4 T. P. WISEMAN 2008: 384.

5 T. P. WISEMAN 2008: 383-385.

6 T. P. WISEMAN 2008: 385; v. Caes. I, 44, 46, 53.

Rimu želeći saznati nova politička događanja, a dio vojske je ostavio pod zapovjedništvom Tita Labijena na sekvanskom području.⁷ Ovaj je događaj potaknuo Gale na razmišljanje jer je ovo bio dio tradicionalnog „folklor“ kada bi se Rimljani spremali za osvajanje novih teritorija.⁸

3. GALIJA OD ALZASA DO USTANKA

Prisutnost rimskih legija u središnjoj Galiji natjerala je belška plemena sa sjevera na oformljivanje svojevrstne obrambene koalicije (v. Kartu 2). Vojne pripreme Belga s defanzivnom namjerom Rimljani su protumačili onako kako su željeli pa im je to poslužilo kao izgovor za napad koji se odigrao u proljeće 57. godine prije Krista. Nakon što su ove vijesti došle do Cezara, naredio je slanje još dviju legija preko Alpa kao pojačanje pod vodstvom svog nećaka Kvinta Pedija.⁹ Tijekom dvaju tjedana je s legijama došao do belških plemena od kojih su prvi bili Remi koji su mu se odmah predali i pokazali prorimske simpatije. Opravdavali su se da se nisu pripremali za rat potvrđujući svoje riječi odavanjem broja ljudstva i položaja ostalih plemena. U svojim izlaganjima Remi otkrivaju da su najopasnija belška plemena Belovaka, Suesiona i Nerva.¹⁰ Najprije su pobijeđeni Belovaci kod remskog grada Bibrakta, a zatim Suesioni. Potom je Cezar došao do rijeke Sambre na kojoj je počeo graditi logor, no omeo ga je iznenadni napad Nerva. Rimljani su ostali zatečeni, ali su uspjeli pobijediti zahvaljujući Labijenovu povratku sa svojom X. legijom koja je prethodno uspješno okončala sukob s Atrebatima koji su se uz Viromanduce trebali pridružiti Nervima. Nakon pobjede Cezar je pomilovao nervske žene, starce i djecu koji su se prethodno skrili pred nadolazećom bitkom.¹¹

Nakon uspješno riješene belške avanture Cezar je dio vojske pod vodstvom Krasa poslao jugozapadno da osvoji područje između Loare i Sene, a on je krenuo sjeveroistočno prema Atuatučanima koji su trebali pomoći Nervima. Oni su mu se predali kako bi preko noći pokušali izvesti kontranapad koji je Cezar zaustavio, zarobio ih i prodao u roblje.¹² Nakon što je Kras javio da je i njegova misija uspješno okončana, Cezar je u Rim poslao izaslanike sa sretnim vijestima o osvojenoj Galiji u samo dvije godine ratovanja. U Rimu je zatim počelo 15-dnevno zahvaljivanje i slavljenje što nikom

Karta 2. Prikaz belških plemena (http://www.british-israel.ca/Map_Gallia_Tribes_Townss.jpg, 21.8.2018.)

7 R. A. BILLOWS 2009: 137.

8 R. A. BILLOWS 2009: 137.

9 R. A. BILLOWS 2009: 138.

10 T. P. WISEMAN 2008: 387-388.

11 T. P. WISEMAN 2008: 388; usp. R. A. BILLOWS 2009: 139.

12 T. P. WISEMAN 2008: 388.

dotad nije pošlo za rukom.¹³ Cezar je zatim pošao u Italiju i u Ilirik, a Servija Galbu je poslao s dijelom vojske na područje Alpa kako bi osigurao miran put rimskim trgovcima koji su tu dotad prolazili uz mnoge opasnosti i visoke carine. Nakon početnih rimskih uspjeha, Gali su podigli ustanak o čemu je Galba bio pravovremeno obavješten. Gali su uspješno napadali Rimljane, doveli su ih do velikog iscrpljenja i pomanjkanja oružja te su Rimljani odlučili naglo provaliti iz tabora i krenuti s borbom „prsa o prsa“. Ratna sreća se okrenula, velik broj Gala je ubijen, a ostatak natjeran u bijeg.¹⁴

Cezar je, pomislivši da je situacija u Galiji konačno mirna, krenuo u Ilirik.¹⁵ No tada, u proljeće 56. godine prije Krista, u sjeverozapadnoj Galiji na području Bretanje gdje je boravio Kras, Veneti dižu ustanak (v. Kartu 3). Čuvši za to, Cezar je naredio da vojska pričeka u logorima njegov dolazak, a da dotad grade brodove jer su Veneti okupirali teško pristupačna područja kopnenej vojski.¹⁶

Došavši u Galiju, Cezar je rasporedio vojsku: jedan dio pod Labijenom uputio se prema Rajni da spriječe napade Germana, drugi dio pod vodstvom Krasa krenuo je na područje Akvitanije, dok je Kvint Sabin pošao na područje Normandije, odnosno Bretanje da spriječi eventualnu pomoć Venetima na koje se Cezar samostalno uputio. Nakon početnih venetskih uspjeha zahvaljujući puno

boljim brodovima otpornim na atlantsku klimu, došlo je do smirenja vremena i nestanka valova. Tada Rimljani sa svojih brodova kukama privlače venetske brodice i praktički pomorsku bitku pretvaraju u kopnenu gdje im Veneti nisu mogli parirati. Ovom pobjedom skršen je svaki njihov otpor.¹⁷ Labijen je uspio sačuvati Rajnu od germanskih upada, Kras je osvojio preostali dio Akvitanije, a Kvint Sabin je također uspješno napadao galske ratnike.¹⁸

Cezaru je, nakon pobjede protiv Veneta, preostalo još samo pokoriti dva plemena koja su nastanjivala prostor današnje Flandrije: Morene i Menape. Potonji su pružali Cezaru jak otpor zbog skrivanja po šumama i močvarnim predjelima. Cezar ih je uspio namamiti na otvoreno nakon što je za taoce uzeo pripadnike tih plemena, ali unatoč tome nije uspješno završio bitku. Tijekom ljeta iste godine, Cezaru je konzulski mandat produljen na još 5 godina što je bio zadnji značajniji događaj u ovom kontekstu, 56. godine prije Krista.¹⁹ Osim nepokorenih Morena i Menapa, dodatne probleme Cezaru stvarala su germanska plemena Usipi i Tenkteri koja su brzo poražena.²⁰ Prije dolaska nove zime Cezar je postavio novi cilj.

Karta 3. Prikaz Bretanje i položaja Veneta (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/ba/Map_Gallia_Tribes_Towns.png, 18.8.2018.)

13 T. P. WISEMAN 2008: 388.

14 R. A. BILLOWS 2009: 141-142.

15 T. P. WISEMAN 2008: 391.

16 R. A. BILLOWS 2009: 142.

17 R. A. BILLOWS 2009: 142-143.

18 Caes. II, 19, 27.

19 R. A. BILLOWS 2009: 143-144.

20 A. KAMM 2006: 76-77.

Naime, želja mu je bila povesti ekspediciju na britansko otočje što je i započeo u kolovozu 55. godine prije Krista. Cezarov izlet nije dobro završio jer je većina flote uništena zahvaljujući nevremenu koje je uhvatilo Rimljane u La Mancheu. Dolaskom zime Cezar se vratio u Italiju, a Rimljanima u Galiji naredio gradnju nove flote s plićim gazom.²¹ Cezar je ponovni pokušaj napada pokrenuo na ljeto 54. godine prije Krista, a ishod je bio malo bolji nego prošlog puta: Cezar je dobio taoce i plaćan mu je danak pa se na jesen uputio prema Galiji.²² Loša žetva iste godine prije Krista natjerala je Cezara da na zimu svoje legije rasporedi drugačije, nego što je dotad bila praksa pa su tako uz njega bile dvije legije umjesto dotadašnjih tri dok je boravio u Amiensu. Zatim je zapovjednik Eburona Ambioriks skupa s Nervima digao novi ustanak 53. godine koji je Cezar uz dosta poteškoća ipak uspješno ugušio.²³ Svi ovi, po Rimljane nemili događaji, bili su samo uvertira u ono što slijedi, u ono što je 52. godine prije Krista uzdrmalo i dovelo u opstojnost rimsku Galiju, a to je ustanak galskih plemena ujedinjenih pod arvernskim vođom Vercingetoriksom.

4. VERCINGETORIKS

4.1. VERCINGETORIKSOVA VOJSKA

Općenito govoreći, galska vojska imala je visoku reputaciju hrabrih ratnika koji su samom svojom pojavom sijali strah zbog svoje agresivnosti i izgleda koji je, uspoređujući ih s Rimljanima, izgledao superiornije - bili su viši i fizički snažniji.²⁴ Nema sumnje da je ratovanje kod Gala igralo značajnu ulogu jer im je društvo bilo plemensko, hijerarhijsko i usko povezano. Stoga je bilo iznimno važno postići ratne uspjehe radi bogatstva, prestiža i reputacije koje bi pomogle pri političkim aspiracijama. Još Polibije piše o „plemićima“, elitnim ratnicima koji su bili priznatiji od ostalih čemu svjedoče osobna straža i njihovi pomoćnici.²⁵ Takvi su, međutim, bili u manjini pa sutako kod Vercingetoriksa većinu vojske činili obični seljaci. Oni najsmjeliji i naravno najbolje opremljeni zauzimali su prve bojne redove.²⁶ Sama ratna oprema bila je malobrojna; galsko pješništvo je u bitku nosilo štit, duge mačeve i kratka koplja dok je oklop bio vrlo rijedak; uglavnom su nosili samo nekoliko slojeva vunene odjeće. Njihov već spomenuti fizički izgled, zveket oružja, glasna buka u kombinaciji sa zvukom ratne trube karniks ulijevali su protivnicima strah u kosti prije same bitke.²⁷ Način galskog ratovanja nije bio profinjen. Naime, njihova taktika, ako ju uopće možemo tako nazvati, bila je priprosta: oslanjala se na divlje juriše grubo raspoređene vrišteće mase ratnika. Bili su nedisciplinirani i nepripremljeni jer nisu imali treninge, stoga su im rimska taktika i način ratovanja bili nepoznat svijet. Zalijetali bi se u neprijateljske redove napadajući ih kako štitom, tako i mačem i kopljem. Zahvaljujući fizičkoj građi i hrabrosti uspijevali su donekle razbijati neprijateljske redove, ali takva taktika protiv Cezarove vojske jednostavno nije bila dovoljna.²⁸

21 A. KAMM 2006: 78-79.

22 A. KAMM 2006: 82-83.

23 A. KAMM 2006: 85-86; usp. R. A. BILLOWS 2009: 152.

24 N. FIELDS 2014, 22.

25 Polyb. II, 17, 12.

26 N. FIELDS 2014: 22.

27 N. FIELDS 2014: 23.

28 N. FIELDS 2014: 23.

Najjači dio galske vojske bili su konjanici koji su se pomno birali, to su bili plemići sa svojom pratnjom. Budući da su birani iz dobrostojećih i prestižnih slojeva, imali su bolju opremu koja je uključivala štit, jedno do dva koplja za bacanje, manje koplje za ubadanje, ubojiti mač, kacigu i oklop. Uz ovo, imali su inovaciju u vidu sedla s četiri „roga“ što su kasnije preuzeli Rimljani, a koje je konjaniku dalo na stabilnosti. Bili su izrazito hrabri što potvrđuju rimski izvori poput Plutarha koji spominje njihovu neustrašivost u bitci kod Harana kada su se odvažno borili protiv mnogobrojnih, ali i bolje opremljenih partskih konjanika.²⁹ Taktika je bila bacanje kopalja, potom zalijetanje u protivničke redove.³⁰ Počevši s Polibijem, rimski izvori daju lošu sliku o galskom oružju, i to prije svega o njihovim mačevima koje im je bilo najvažnije oružje. Izuzetak među njima je Filon iz Bizanta koji je objektivniji, možda zbog tog što su se Gali kasnije izviještili u obradi oružja.³¹ Tako navode da su napravljeni od lošeg metala pa se znaju i saviti prilikom borbe,³² ali arheološki nalazi opovrgavaju njihove navode dokazujući da su bili čvrsti i fleksibilni mačevi te da je tehnika proizvodnje mačeva bila na visokoj razini. Dužina mača se mijenjala tijekom povijesti da bi u Vercingetoriksovo doba bila malo manja od metra, a mač je općenito služio više za sječenje, nego za ubadanje. U rukama galskog ratnika mač je postao ubojito oružje o čemu svjedoče i antički izvori, poput Diodora Sikulskog, koji govore da bi ovo jedinstveno oružje pretvorilo tijela protivnika u komade.³³

4.2 OD KENABA DO GERGOVIJE

Dok je Cezar boravio „s ove strane Alpa“ – u Cisaplinskoj Galiji tijekom zime s 53. na 52. godinu prije Krista, vođe galskih plemena sastali su se u tajnosti, odlučeno je podići ustanak, a prvi na potezu bili su Karnuti koji su napali rimsko mjesto opskrbe Kenab. Zatim je pleme Arverna pod vodstvom energičnog Vercingetoriksa okupilo sva galska plemena između Loare i Garone. Dodatni uspjeh okupljanja bio je još i veći jer ni uvijek prorimski nastrojeni Heduanci više nisu bili skloni Cezaru pa su ustanici mogli računati na dodatnu snagu.³⁴ Čuvši za ove vijesti Cezar je požurio s povratkom.

Putujući prema Galiji Cezar je primio još loših vijesti: jedan od Vercingetorikovih pouzdanih vojskovođa zvan Lukterije okupio je dodatna plemena na granicama Narbonske Galije i presjekao put Cezaru koji je želio doći do svojih legija u središnjoj Galiji. Budući da nije mogao doći do njih normalnim putem zbog velike opasnosti od ustanika, pribjegao je drugom rješenju. Naime, Cezar se uputio preko gorja Cevennesa i došao na područje Arverna dok je Vercingetoriks bio udaljen samo oko 150 kilometara sjeverno. Cezar se zadržao 2-3 dana i krenuo istočno prema Vijeni po dodatno pojačanje.³⁵ Nakon što je uspio skupiti vojsku, Cezar se utaborio u gradu Agedinku koji je bio prijestolnica plemena Senonaca. Još uvijek je trajala zima i Rimljani su imali problema s opskrbom, stoga se Cezar uputio prema Kenabu.³⁶ Osim što je bio izuzetno važan zbog opskrbe, Kenab je ležao na Loiri i kao takav bio je na važnom strateškom mjestu koje mu je omogućavalo razvijenu trgovinu. Cezar ga je opljačkao radi osвете zbog ubijenog rimskog stanovništva i riješio problem opskrbe pa

29 Plut. XXV, 3-10.

30 N. FIELDS 2014: 24.

31 N. FIELDS 2014: 24, od kojeg preuzimam podatak o Filonovoj vijesti.

32 Polyb. II, 33, 3.

33 N. FIELDS 2014: 25, od kojeg preuzimam podatak o Diodorovoj vijesti.

34 T. P. WISEMAN 2008: 409.

35 T. P. WISEMAN 2008: 409-410.

36 T. P. WISEMAN 2008: 410.

ga uništio.³⁷ Nakon ove epizode Cezar se uputio prema Avariku – prijestolnici Biturižana. Paralelno s njim, prema području Biturižana uputio se i Vercingetoriks koji je tada bio sjeverno kod Boja.³⁸ Prije Avarika, Cezar je imao drugu metu, a to je bio grad Noviodun do kojeg je došao prešavši rijeku Loire. Čuvši za njega loše vijesti, Vercingetoriks se što brže uputio prema Noviodunu. Upravo kad je predaja grada bila spremna, došao je Vercingetoriks i potjerao skupinu Rimljana koji su već bili ušli u grad. Počela je konjanička bitka van grada u kojoj je Cezar ostvario još jednu pobjedu.³⁹

Tek što je prošlo mjesec-dva od rimske pobjede kod Novioduna, u ožujku je mogao početi napad na Avarik jer je bio jedan od rijetkih biturižanskih gradova koji nije spaljen, stoga se Cezar tamo mogao opskrbiti.⁴⁰ Nedugo nakon Cezarovog prelaska preko Loare isto je učinio i Vercingetoriks pri tom izbjegavajući kontakt s rimskom vojskom. Došavši samo 20 kilometara od grada, Vercingetoriks se sklonio u šumu punu močvara kako bi namamio Cezara na borbu na nepoznatom i teško prohodnom terenu. Naum mu nije uspio jer je Cezar odmah počeo s napadima na sam grad čiji su stanovnici odbijali taktiku spaljene zemlje koju je predlagao Vercingetoriks. Budući je grad bio na uzvišenijem mjestu, Rimljani su bili primorani sagraditi svojevrstu platformu da uspiju osvojiti zidinama omeđeni grad (v. Sliku 2). Sama gradnja bila je izuzetno naporna za rimsku vojsku koja bila gladna i iscrpljena.⁴¹ Dok su Rimljani vodili danonoćnu opsadu grada, Vercingetoriks se s konjicom i njihovom lako naoružanom pratnjom približio Avariku da iz zasjede prekine opsadu i nabavi prijeko potrebnu hranu. Čuvši za Vercingetoriksovu odsutnost iz kampa, Cezar se s dijelom vojske uputio prema istom želeći ih napasti nespemne u zoru. Međutim, Gali su bili upozoreni na njegov dolazak tako da su ga dočekali spremni što je Cezara primoralo na to da odustane od nauma. Unatoč tome što Cezara nije bilo kod Avarika, Vercingetoriksov plan nije uspio. Došavši na trag u kamp, osjećala se moguća pobuna zbog Vercingetoriksovog napuštanja uz dodatno zamjeranje da se previše zblizilo s Rimljanima. Opravdanje za takvu optužbu bio im je brzi dolazak Rimljana nakon njegovog napuštanja kampa. Nekoliko dana poslije toga Avarik je pao, a pad grada popratile su pljačke i silovanja.⁴²

Slika 1. Prikaz opsade Avarika (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/68/Avaricum_westpoint_july_2006.jpg, 21.8.2018.) (Što je slika 1)

37 N. FIELDS 2014: 37; usp. T. P. WISEMAN 2008: 410.

38 N. FIELDS 2014: 39.

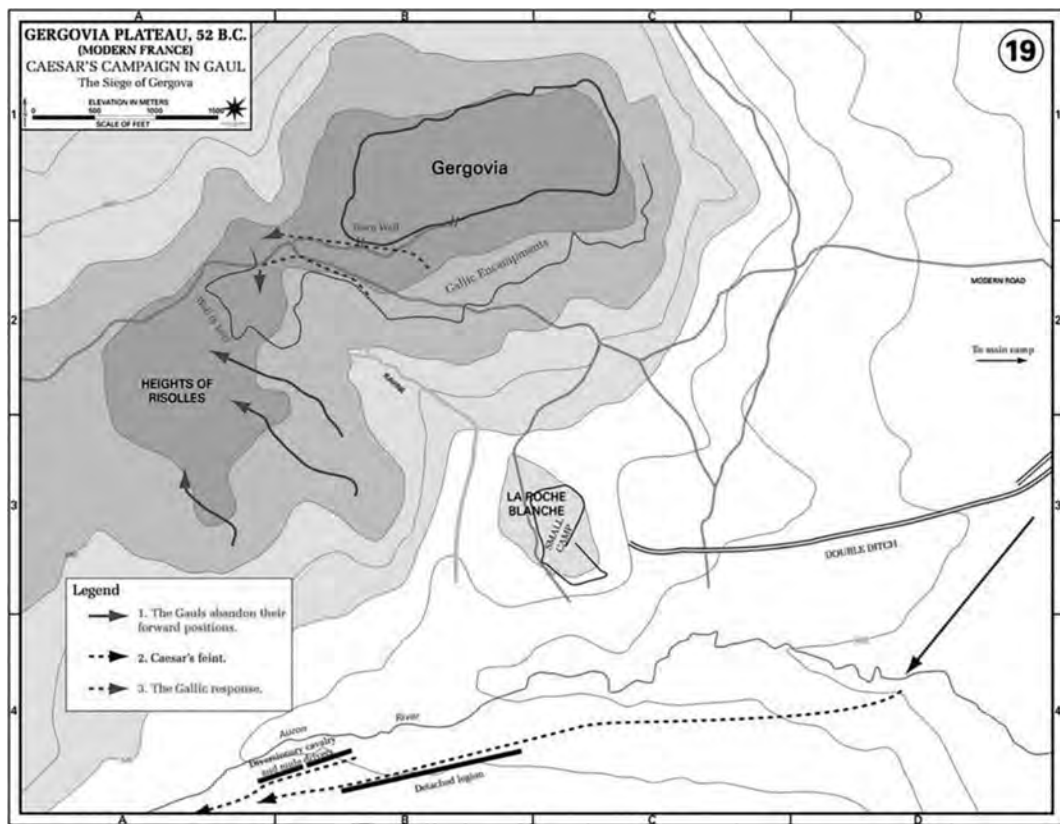
39 A. GOLDSWORTHY 2006: 323.

40 T. P. WISEMAN 2008: 410, 411; usp. N. FIELDS 2014: 39; v. Caes.VII, 15.

41 N. FIELDS 2014: 40-41; USP. A. GOLDSWORTHY 2006: 324.

42 N. FIELDS 2014: 43; v. Caes. VII, 18, 19, 20.

Cezarovo zauzimanje Avarika riješilo je problem opskrbe. No unatoč ovoj pobjedi, Cezar je bio još daleko od slamanja ustanka. Naime, Vercingetoriks je gubitke u svojim redovima nadoknadio dovlačenjem novih saveznika na svoju stranu pa se tako područje pobunjenika proširilo dalje prema sjeveroistoku, do rijeke Oise.⁴³ Cezar je zatim razdvojio svoju vojsku tako da je četiri legije pod Labijenom poslao prema sjeveru protiv Senonaca i Parizijaca dok je on sam poveo ostatak južno prema arvernanskom teritoriju. Obje epizode neslavno su završile: Labijen je jedva izbjegao iznenadni napad na Seni, a Cezar je napao Gergoviju samo mjesec dana nakon Avarika.⁴⁴ Gergovija je bila glavni grad Arverna smještena na brežuljku koji se uzdizao oko 700 metara iznad tla podno kojeg je tekla rijeka Auzon. Postavivši glavni (veliki) logor oko 3 kilometra dalje od grada, Cezar je shvatio da se Gergovija ne može osvojiti ni na juriš, ali ni opsadom, stoga je odlučio presjeći tok rijeke i tako uništiti glavni put galske opskrbe. Plan je realiziran preko noći kada su Rimljani lako porazili malobrojne Gale na straži. Da se Cezaru ne dogodi isto što i galskoj

Karta 4. Prikaz terena i rasporeda neprijateljskih snaga kod Gergovije (http://www.emersonkent.com/images/gergovia_i.jpg, 25.10.2019.)

43 T. P. WISEMAN 2008: 411.

44 T. P. WISEMAN 2008: 411; usp. N. FIELDS 2014: 39.

straži, doveo je dvije legije da brane područje rijeke gdje je napravljen drugi tzv. mali logor. Uz to su i iskopana dva kanala koja su povezala veliki s malim logorom na rijeci (v. Kartu 4).⁴⁵ Sljedeći plan bio je osvojiti drugo brdo bliže Gergoviji koje je bilo povezano klancem s glavnim brdom. U tom trenutku u rimski logor dolaze loše vijesti o priključenju dojučerašnjih saveznika Heduanaca ustaničkoj vojsci. Cezar se bez oklijevanja vodeći četiri legije uputio na obračun s Heduancima, dok je u logoru ostao Gaj Fabije. U kratkom vremenu je Cezar porazio Heduanca i odmah krenuo ka Gergoviji. Pri povratku ga je presreo glasnik koji ga je obavjestio o Vercingetoriksovom napadu na rimski logor pri kojem je nastradao velik broj legionara. Vrativši se do Gergovije, Cezar je primjetio da je malo brdo pokraj grada ostalo nebranjeno jer se radilo na utvrđivanju grada. Plan je zatim bio izvući većinu Gala iz grada na otvoreno i nakon toga napasti ga s ostatkom legija preko klanca.⁴⁶

Cezar je morao upotrijebiti jak mamac da izvuče Vercingetoriksa van grada za što se poslužilo lukavstvom. Naime, dio ljudstva kojima je dao kacige postavio je na mazge da simuliraju pojavu konjice. Ovo je odvučlo Vercingetoriksa i vojsku van svojih logora prema brdu. U međuvremenu se Cezar zaputio s legijama iz velikog prema malom logoru na rijeci iz kojeg je iznenada poslao tri legije prema zidinama Gergovije. Prije zidina bio je galski logor koji je ostala čuvati grupa Nitobrožana na čelu s Teumatom. Budući da ovakav napad nije bio očekivan, Nitobrožani su odmarali i Rimljani su ih lako savladali te zauzeli prazni galski logor. Vidjevši novonastalu situaciju i rimske legije kako se kreću prema nebranjenoj Gergoviji, Vercingetoriks se uputio prema gradu i nanio težak poraz neorganiziranim Rimljanima koji ga nisu očekivali.⁴⁷ Rezultat je bio poražavajuć: poginulo je oko 700 legionara i 46 centuriona.⁴⁸

4.3. ALEZIJA: ZAVRŠNI ČIN

Prije same bitke kod Alezije dogodila se još jedna epizoda kod Novioduna, središta Heduanaca. Taj je grad bio jedan od najvažijih Cezaru jer je tamo držao zarobljene Gale, rezerve hrane i ratnu opremu. Heduanci su, pod vodstvom Eporedoriksa i Viridomara, kod Novioduna napali rimske vojnike, poubijali ih skupa s trgovcima, pustili taoce i međusobno razdijelili plijen. Ponijeli su koliko su mogli nositi sa sobom, ostatak su bacili u rijeku, a grad spalili.⁴⁹ Unatoč lošem vremenu i iscrpljenosti vojnika, Cezar se nakon katastrofe kod Novioduna uspio vratiti u Agedink gdje se spojio s ostatkom vojske koju je vodio Labijen. Rimska vojska je bila praktički izolirana od Narbonske Galije jer je prostor od Biskajskog zaljeva do Sone bio pod kontrolom ustanika.⁵⁰ Vercingetoriks je prešao u blagu prednost nad Cezarom i nastavio je s napadima na području granice Narbonske Galije u čemu su vodeću ulogu imali Alobrožani. Cezar se tada morao uputiti prema teritoriju Alobrožana, ali prije toga je morao proći preko sekvanskog područja koje mu je stajalo na putu. Vercingetoriks je okupio jaku konjicu, a Gali ohrabreni ishodom bitke kod Novioduna bili su samouvjereni vjerujući u sretan ishod ustanka. No, Cezar je uspio s dijelom vojske doći u Narbon i uspješno se obraniti dok mu je jedna stvar izuzetno nedostajala, a to je pojačanje koje nije moglo doći iz Cisalpinske Galije

45 N. FIELDS 2014: 44.

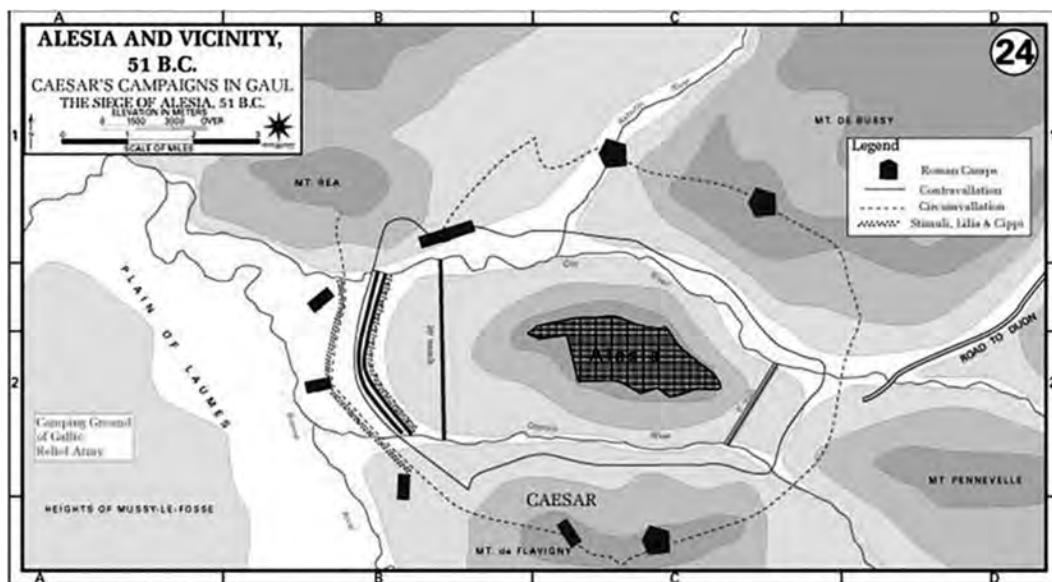
46 N. FIELDS 2014: 45-46.

47 N. FIELDS 2014: 46.

48 T. P. WISEMAN 2008: 411.

49 N. FIELDS 2014: 47-48.

50 T. P. WISEMAN 2008: 411.

Karta 5. Prikaz Alezije i okolice te Cezarovog opsadnog pothvata (<https://www.westpoint.edu/history/SiteAssets/SitePages/Ancient%20Warfare/24AlesiaSiege.gif>, 21.8.2018.)

pa je pozvao prekorajnsku konjicu sastavljenu od Germana. Vercingetoriks je krenuo na juriš prema Cezaru, no doživio je poraz pa je bio primoran povući se u grad Alesiju.⁵¹

Prije opisa same bitke kod Alezije iz jeseni 52. godine prije Krista, a radi što boljeg razumijevanja potrebno je pružiti opis terena i priprema za bitku. Grad se nalazio na strmom brdu ravnog vrha visine oko 400 metara i bio je omeđen dvjema rijekama. Sama zaravan bila je duga oko 1,5 kilometra, a široka oko 600 metara. Grad je zauzimao njen zapadni dio, dok je na istočnom Vercingetoriks napravio logor. Kako bi dodatno otežao pristup, Vercingetoriks je dao izgraditi jarak i podići zidine. Uradivši to, mislio je da je grad neosvojiv. Što se tiče omjera snaga prije početka bitke, Vercingetoriksove vojske je bilo možda i duplo više jer je legionara bilo između 40.000 i 50.000, a ustanika oko 80.000.⁵² Odmah po dolasku Cezar je započeo s opsadom grada pomoću opsadnih sprava. Vidjevši što se događa, Vercingetoriks je žurno pozvao dodatno pojačanje od saveznika u vidu konjice.⁵³ Potonja bi mu poslužila jer je zbog terena opsadna crta bila predugačka i pritom ranjiva za napade iz grada.⁵⁴ Kada je shvatio da ovim ne može postići previse, Cezar je pribjegao drugoj taktici koja se sastojala od izgradnje dvaju opsadnih zidova: unutrašnjeg (kontravalacija) i vanjskog (circumvalacija) koji su prikazani na Karti 5. Namjena unutrašnjeg, 17 kilometara dugoga, bila je neposredno okružiti brdo na kojem se nalazio grad, dok je vanjski imao zadatak braniti vojnike kod unutrašnje linije od prethodno spomenutog pojačanja koje je pozvao Vercingetoriks.⁵⁵

51 T. P. WISEMAN 2008: 411-412.

52 N. FIELDS 2014: 49.

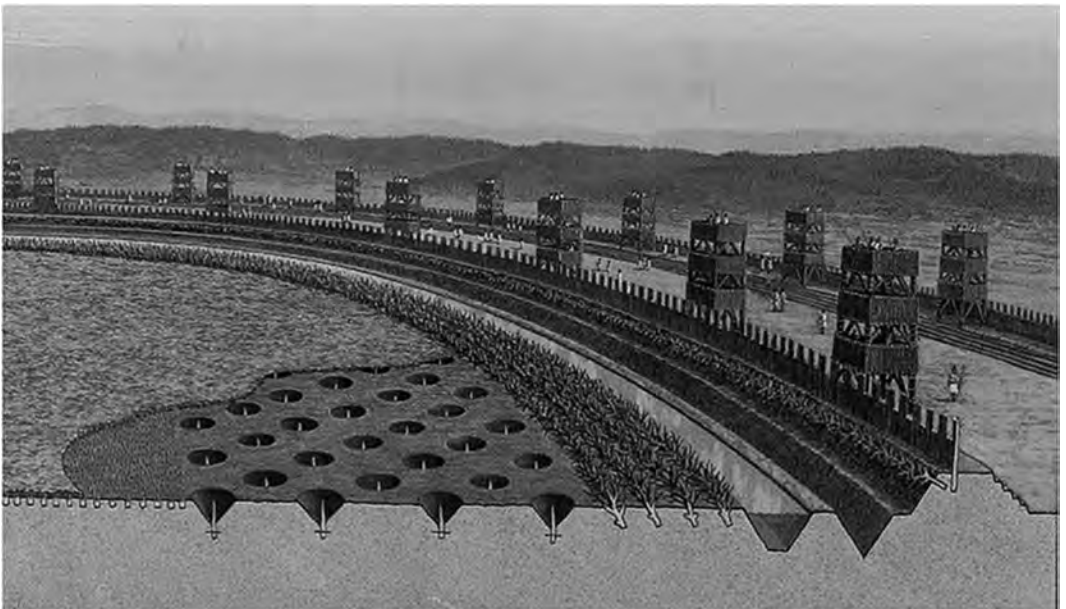
53 T. P. WISEMAN 2008: 412.

54 R. A. BILLOWS 2009: 160.

55 T. P. WISEMAN 2008: 412.

Kako bi spriječili ometanje Gala pri izgradnji, Rimljani su kopali jame kružnog oblika u koje bi stavljali naoštrene kolce koje su ironično nazivali ljljanima, a između jama su se nalazili razbacani željezni i drveni šiljci. Na koju god da zamku stane, Gal bi bio ranjen i onesposobljen za daljnje djelovanje. Dodatnu sigurnost je ulijevala i svojevrsna „živica“ od naoštrenih grana raspoređenih oko obrambenih jaraka (v. Sl. 2).⁵⁶

Ono što je u velikoj mjeri zabrinjavalo Cezara bio je broj Vercingetorikovih saveznika koji su mogli doći Rimljanima s leđa. Takvih je, prema Cezaru, bilo oko 250.000 pješaka i oko 8.000 konjanika.⁵⁷ Vrlo je vjerojatno da je taj broj preuveličan kako bi Cezar dodao na teatralnosti i dramatičnosti samoj bitci. Bilo kako bilo, Gala je svakako bilo više nego Rimljana kojima zasigurno nije bila ugodna scena kad su ugledali tolikomnoštvo ratnika. Međutim, bili su i svjesni toga, znajući prema dotadašnjem iskustvu, da brojčana nadmoć ne znači automatski i pobjedu, već da tu ulogu igraju i pripremljenost, disciplina i taktika.⁵⁸ Gali su teatralno krenuli u bitku: iza vanjskih zidina marširalo je pojačanje predvođeno konjicom dok se Vercingetoriks sa svojim ratnicima spustio iz grada i krenuo prema unutarnjim zidinama u svrhu strašenja Rimljana. No Cezar se nije dao omesti. Znao je, naime, da su njegovi legionari discipliniraniji od Gala i da su, za razliku od protivnika, pod treningom. Osim toga, vjerovao je u snagu svog fortifikacijskog pothvata te u superiornost germanske konjice nad galskom.⁵⁹ Nikakva bitka se nije odigrala tog dana već kasnije, pod okriljem mraka, iza ponoći. S napadom je počelo Vercingetorikovo pojačanje iza vanjskih zidina noseći sa sobom opremu za prelaženje rimskih prepreka, ljestve i željezne kuke za preskakanje zidina. Čuvši buku, Vercingetoriks je dobio znak te poslao svoje ljudstvo i bitka je otpočela. Rimljani su zatečeni nespremni pa su

Slika 3. „Živica“ (http://www.emersonkent.com/images/gergovia_i.jpg, 25.10.2019.)

56 N. FIELDS 2014: 61-62.

57 N. FIELDS 2014: 67.

58 N. FIELDS 2014: 67-68.

59 N. FIELDS 2014: 68.

Cezarovi legati Marko Antonije i Gaj Trebonije došli s pojačanjem iz udaljenijih kula. Galski napad je uspješno odbijen uz velike gubitke s obje strane.⁶⁰ Prije svanuća istog dana, Gali su krenuli ka sjeverozapadnom dijelu rimskih zidina što je bio jedan od njihovih krucijalnih dijelova. Vojska vođena Vercingetorikovim rođakom Verkasivelaunom prije samog napada odmorila se od napora prijašnje noći i u podne je krenula s napadom. Cezar je na njega poslao Tita Labijena sa šest kohorti koji je trebao zadržati Gale koliko je god bilo moguće, a tek je u krajnoj nuždi trebao izaći van zidina i krenuti u borbu. Gali su tu imali prednost i konačno su mogli osjećati miris pobjede koja bi napokon istjerala Cezara iz Galije.⁶¹

Opasnost od galskog probijanja postala je prevelika, stoga je Labijen pozvao još jedanaest kohorti s kojima se namjeravao boriti van zidina. Kada je i Cezar shvatio opasnost nadolazećih Gala, skupio je ostatak legionara i krenuo pripomoći Labijenu, a konjicu je poslao neprijateljima s leđa. Nema sumnje da je Cezarovo prisustvo dalo psihološku prednost Rimljanima, ali još važnije u tom trenutku bila je pobjeda germanske konjice nad Galima. Još jednom Cezarov je plan uspio; ostvarena je još jedna velika pobjeda.⁶² Nakon ove epizode, dani za Gale u Aleziji bili su odbrojani. Vercingetoriks je izglednije stanovnike grada poslao van ne bi li ih Cezar uzeo kao robove i poštedio im živote te tako odbio Kritognatov prijedlog koji je podrazumijevao kanibalizam. Naime, Kritognat je želio, zbog nestašice hrane, da jedu ranjene vojnike i one koji se ne bore, tj. ženu i djecu.⁶³ Sutradan nakon velike rimske pobjede, Vercingetoriks je od strane poglavara ostalih galskih plemena pozvan na sastanak na kojem je on predložio da se predaju Rimljanima uz njegovu osobnu predaju. Prijedlog je prihvaćen, a izaslanici su se uputili prema Cezaru koji je zahtijevao i predaju oružja.⁶⁴ Prema

Plutarhu, što je vjerojatno legendarni prikaz, Vercingetoriks je prije predaje obukao svoj najbolji oklop i van grada izašao na svom najboljem konju. Došavši kod Cezara okružio ga je, sjahao i bacio oružje te mu se poklonio (v. Sliku 5).⁶⁵

Nakon predaje Cezaru nailazimo na različite teorije o daljnjoj Vercingetoriksovoj sudbini. Prema Goldsworthyju, Vercingetoriks je držan u zatvoru sve dok se nije organizirala svečana proslava Cezarovog trijumfa tijekom kojeg

Slika 3. Moderni prikaz predaje Vercingetoriksa Cezaru (<https://blog-histoire.fr/wp-content/uploads/1970/01/Alesia-vercingetorix-jules-cesar.jpg>, 24.8.2018.)

60 N. FIELDS 2014: 69.

61 N. FIELDS 2014: 69, 73.

62 N. FIELDS 2014: 73, 76-77.

63 S. G. BRADY 1963: 162-163.

64 A. GOLDSWORTHY 2006: 342; usp. S. G. BRADY 1963: 170.

65 Plut. XXVII, 5.

je Vercingetoriks pušten da uveliča sam trijumf, a nakon kojeg je zadavljen. Sličnog stajališta je i Nic Fields.⁶⁶ No, Brady smatra da je Vercingetoriks doživio nešto drugačiju sudbinu: bio je zatočen u tamnici 6 godina, kasnije uveličao Cezarov trijumf da bi nakon njega bio obezglavljen u tamnici podno Kapitolija. Mišljenje da je proveo u tamnici 6 godina nalazimo i kod Camillea Julliana koji kaže da je trijumf bio u ljeto 46. godine, a bitka kod Alezije je bila 52. godine prije Krista. Također, skoro su im identični opisi Vercingetoriksove smrti.⁶⁷

4.4. VERCINGETORIKSOVA OSTAVŠTINA

Prije Vercingetoriksa najobožavaniji galski junak bio je Brennos koji je opljačkao i uništio Rim u 4. stoljeću prije Krista. No, u 19. stoljeću, kada je Vercingetoriks konačno dobio povijesnu važnost, situacija se mijenja. Tako je najveći od svih Cezarovih neprijatelja postao jedan od francuskih nacionalnih simbola (v. Sliku 4).⁶⁸ Sve do Francuske revolucije nije bilo tako jer su dotad najpriznatije povijesne ličnosti bili franački kraljevi. Zasigurno nije točna tvrdnja o tome da je Vercingetoriks bio Francuz, ali je tijekom vremena poprimio francuski identitet jer je ipak bio prvi koji je uspio okupiti sva galska plemena pod jedno. Za vrijeme Drugog svjetskog rata postao je simbol otpora u pokretu (*la Resistance*) protiv nacističke Njemačke.⁶⁹

O velikom Vercingetorikovom značaju kod Francuza u prilog ide teorija Camillea Julliana. Naime, on Vercingetoriksa svrstava uz bok, pa čak i uzdiže iznad Hanibala i Mitridata koji su neki od najpoznatijih suparnika Rima. Navodi da su Hanibal i Mitridat pod sobom imali „polu svijeta“, dok je Vercingetoriks imao samo jedan narod – Gale. Osim toga, govori da su bitke kod Trazimenskog jezera, Kane i Zame odvile u roku od 18 godina, dok su se bitke kod Avarika, Gergovije i Alezije odvile u 6-mjesečnom razdoblju.⁷⁰ Vercingetoriks je bio neustrašivi ratnik što je skoro i doslovni prijevod njegovog imena. Naime, Vercingetoriks u prijevodu s galskog znači „veliki ratnički kralj“: *ver* – iznad, nad, *cingeto* – ratnik i *rix* – kralj.⁷¹ Izazivao je veliko strahopoštovanje i uspio je ono što nitko prije njega nije: okupio je gotovo sve Gale, a nitko se ni nakon njega nije tako nametnuo. Plijenio je svojim talentom za govor kojim bi pobuđivao ratni duh Gala te raspirivao strasti i naboj prije bitaka. Odličan primjer za prethodnu tvrdnju možemo potkrijepiti primjerom detalja iz bitke kod Avarika. Tamo je čak optužen da je

Slika 4. Moderni kip koji prikazuje Vercingetoriksa (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/89/Alise-Sainte-Reine-statue_Vercingetorix_par_Millet_2crop.jpg/220px-Alise-Sainte-Reine-statue_Vercingetorix_par_Millet_2crop.jpg, 25.8.2018.)

66 A. GOLDSWORTHY 2006: 342; usp. N. FIELDS 2014: 82.

67 S. G. Brady, 1963, 171; v. C. Jullian, 1902, 343.

68 N. Fields, 2014, 85-86.

69 N. Fields, 2014, 86; usp. Encyclopedia Britannica - <https://www.britannica.com/place/France/France-since-1940#ref465495> (23. kolovoza 2018.).

70 C. JULLIAN 1902: 313.

71 C. JULLIAN 1902: 88.

moguća „krtica“, ali nakon obraćanja ratnicima podignuo im je moral, uvjerio ih u njihovu snagu pa su tako i odnijeli pobjedu u sljedećoj bitci, kod Gergovije.⁷²

Ipak, nije cjelokupna historiografija naklonjena Vercingetoriksu i njegovom djelu. Postoje i oni koji smatraju da je Vercingetoriks počinio kardinalnu grešku zatvorivši se u Aleziju umjesto da je i dalje nastavio dotadašnjom taktikom s brzim manevrima koja nije uključivala zatvaranje u grad. Na kraju krajeva, taj čin ga je i stajao poraza u ratu.⁷³

5. ZAKLJUČAK

Vercingetorikov lik i djelo izrazito su značajni za antičku, ali i cjelokupnu povijest ako uzmemo u obzir ostavštinu i trag koji je urezao, a posebice u francuskoj povijesti. Pružio je znatan otpor najjačoj vojsci tadašnjeg vremena koja je u srazu s njim kod Gergovije „izvukla deblji kraj“. Bio je inteligentan vojskovođa što je dokazao taktikom spaljene zemlje kako bi Rimljane doveo do iznemoglosti te pokušajima da Rimljane namami na teško prohodne terene u močvarama i šumama. Njegova zla sreća je ta što je na drugoj strani stajao Gaj Julije Cezar od čije je taktike i genijalnosti, pretočenih u njegovom djelu „Komentari o Galskom ratu“, učio i jedan od najvećih ratnika povijesti Napoleon Bonaparte.⁷⁴ Nadalje, Vercingetoriks je bio izuzetno dobar motivator, imao je sposobnosti pravog vođe što je i dokazao postavši prvi kojem je pošlo za rukom okupiti gotovo sva galska plemena i zajednički krenuti na neprijatelja kojem se opstojnost u Galiji tih mjeseci 52. godine prije Krista prilično uzdrimala. U vrlo kratkom roku okupio je ratoborne Gale i da se, prema nekim autorima, nije zatvorio u Aleziju, mogao je promijeniti tijek povijesti odbacivši, odnosno vrativši Rimljane iza Alpa. Od vremena samog ustanka bio je priznat kako među svojim, tako i među protivničkim redovima. Naime, još Gaj Julije Cezar u svom djelu opisuje njegove vještine i hrabrost, a kada takvo nešto dođe od jednog od najpriznatijih vojskovođa čovječanstva, zasigurno je i vrijedio. Ako uzmemo u obzir da su „Komentari o Galskom ratu“ dijelom i propagandne prirode, još je teže bilo zavrijediti takve epitete koje je Cezar dodijelio Vercingetoriksu. No kao i sve, možda i ovakvi komentari imaju drugu stranu medalje. Naime, možda je Cezar i namjerno pisao takve hvalospjeve da njegova pobjeda još više dobije na važnosti i prikaže svog protivnika kao velikog ratnika kojeg je on, kao još veći, uspio poraziti. Od 19. stoljeća nadalje, Vercingetoriks postaje francuski narodni heroj, izlazi iz sjene i postaje simbolom otpora potlačenih što je posebice vidljivo u Drugom svjetskom ratu. U današnjoj historiografiji uglavnom je priznat kao veliki vojskovođa, neustrašivi Gal koji je skoro porazio najjačeg vojskovođu i najveću silu svog vremena - Cezara i Rim.

---

72 C. JULLIAN 1902: 315-316.

73 N. FIELDS 2014: 86.

74 A. GOLDSWORTHY 2006: 1.

POPIS IZDANJA KORIŠTENIH IZVORA

Caes., *BGall.*

Gaj Julije Cezar. Moji ratovi, s latinskog preveo i napomene napisao Ton Smerdel, redaktura prijevoda Zvonimir Milanović, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk d.o.o., 2010.

Plut., *Crass.*

Plutarh. Usporedni životopisi, prijevod i bilješke: Zdeslav Dukat, Zagreb: GZH - OOUR Izdavačka djelatnost, 1988.

Polyb., *Hist.*

Polibije. The Histories, prijevod: W. R. Paton, Bury St Edmunds: St Edmundsbury Press Ltd, 1998.

LITERATURA

R. A. BILLOWS, 2009 - *Julius Caesar: The Colossus of Rome*, New York: Routledge, 2009.

S. G. BRADY, 1963 - *Caesar's Gallic Campaigns*, Harrisburg, Pennsylvania: The Telegraph Press, 1963.

N. FIELDS, 2014 - *Alesia 52 BC: The Final Struggle for Gaul*, Oxford: Osprey Publishing, 2014.

A. GOLDSWORTHY, 2006 - *Caesar: Life of a Colossus*, Yale University Press, 2006.

C. JULLIAN, 1902 - *Vercingetorix*, Pariz: Librairie Hachette, 1902.

A. LINTOTT, 2008 - The Roman empire and its problems in the late second century, *The Cambridge Ancient History Volume 09 - The Last Age of the Roman Republic 146-43 B.C.*, eds. J. A. Crook, A. Lintott, E. Rawson, Cambridge: Cambridge University Press, 16-40., 2008.

A. KAMM, 2006 - *Julius Caesar: A life*, New York: Routledge, 2006.

T. P. WISEMAN, 2008 - Caesar, Pompey and Rome, 59-50 B.C., *The Cambridge Ancient History Volume 09 - The Last Age of the Roman Republic 146-43 B.C.*, eds. J. A. Crook, A. Lintott, E. Rawson, Cambridge: Cambridge University Press, 368-424., 2008.

INTERNETSKI IZVORI

<https://www.britannica.com/place/france/history#ref40256> (5. srpnja 2018.).

<https://www.britannica.com/topic/arverni> (5. srpnja 2018.).